

บทบาทของรัฐวิสาหกิจที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย : วิเคราะห์ในเชิงผลกระทบต่อเมือง

นางสาว สุพรรณิ ดันดีศรีสุข

005898

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

แผนกวิชา เศรษฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๒

THE ROLE OF PUBLIC ENTERPRISE IN ECONOMIC DEVELOPMENT
OF THAILAND : A QUANTITATIVE ANALYSIS OF LINKAGES EFFECT

Miss Supanee Tuntisrisuk

A Thesis Submitted in Partial Fullfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Economics

Department of Economics

Graduate School

Chulalongkorn University

1979

หัวข้อวิทยานิพนธ์

บทบาทของรัฐวิสาหกิจที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย : วิเคราะห์
ในเชิงผลกระทบต่อเมือง

โดย

นางสาว สุพรรณีย์ ตันติศรีสุข

แผนกวิชา

เศรษฐศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไกรยุทธ อีรตยาสินันท์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

สุพรรณีย์ ตันติศรีสุข

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประสิทธิ์ บุญภาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

วราภรณ์ วงศ์ไชย (๑)
.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ วงศ์ไชย)

ไกรยุทธ อีรตยาสินันท์
.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไกรยุทธ อีรตยาสินันท์)

ดร. ธีรชัย ยงกิตทีกุล
.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีรชัย ยงกิตทีกุล)

ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์
.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	บทบาทของรัฐวิสาหกิจที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย : วิเคราะห์ในเชิงผลกระทบต่อเนื่อง
ชื่อนิสิต	นางสาว สุพรรณิ ดันดีศรีสุข
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไกรยุทธ ธีรตยาสินันท์
แผนกวิชา	เศรษฐศาสตร์
ปีการศึกษา	๒๕๒๑

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาถึง บทบาทของรัฐบาลวิสาหกิจที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น ๖ บทด้วยกัน

บทที่ ๑ ศึกษาความเป็นมาของรัฐบาลวิสาหกิจในประเทศไทย ตลอดจนประเมินอย่างกว้าง ๆ ถึงโครงสร้างของจุดมุ่งหมาย, กฎหมาย และระเบียบราชการเกี่ยวกับรัฐบาลวิสาหกิจ, โครงสร้างของการจัดองค์การดำเนินงานของรัฐบาลวิสาหกิจ, การจัดการและการควบคุมการดำเนินงานของรัฐบาลวิสาหกิจ

บทที่ ๒ ศึกษาถึงแนวทางของการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยอาศัยรูปแบบของ "รัฐบาลวิสาหกิจ", ประสิทธิภาพของการพัฒนารัฐบาลวิสาหกิจไทยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ ถึงฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๑๔) ตลอดจนนโยบายของการพัฒนารัฐบาลวิสาหกิจในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๔)

บทที่ ๓ ศึกษาหลักเกณฑ์ในการลงทุนของรัฐบาลวิสาหกิจ โดยวิเคราะห์หลักเกณฑ์ในทางทฤษฎี และเปรียบเทียบหลักเกณฑ์ดังกล่าวกับการตัดสินใจลงทุนของรัฐบาลวิสาหกิจในประเทศไทย

บทที่ ๔ ศึกษาถึงมูลค่าเพิ่ม (value Added) ของกิจการรัฐบาลวิสาหกิจ ตลอดจนส่วนสนับสนุนของรัฐบาลวิสาหกิจที่มีต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic growth)

บทที่ ๕ วิเคราะห์ผลกระทบต่อเนื่อง (Linkage Effect) ทั้งในแง่ผลกระทบโดยตรงและผลกระทบโดยอ้อม (Direct and Indirect Effects) ของ

ผลกระทบต่อเนื่องไปข้างหน้าและข้างหลัง (Forward and Backward Linkage Effects) ของรัฐวิสาหกิจโดยจัดแบ่งตามลักษณะและประเภทของกิจการ รวมทั้งสิ้น มี ๓๖ สาขา

✓ บทที่ ๖ เป็นการสรุปและข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษานี้

ผลของการวิเคราะห์ ผลกระทบต่อเนื่อง (Linkage Effects) จะมี

๓ ลักษณะดังนี้ :-

(๑) กลุ่มของกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อเนื่องไปข้างหน้า (Forward Linkage Effects)

ก. กิจกรรมที่มีผลกระทบต่อเนื่องไปข้างหน้าค่อนข้างมาก ได้แก่ กิจการประเภท การปั่นเส้นใยและทอผ้า, ผลิตภัณฑ์ปุ๋ย, กระแสไฟฟ้า, โรงกลั่นน้ำมัน ฯลฯ

ข. กลุ่มที่มีผลกระทบต่อเนื่องไปข้างหน้าระดับกลาง ได้แก่ สิ่งพิมพ์และการพิมพ์, บริการแก๊สสังคม, การประปา, บริการขนส่งทางน้ำ ฯลฯ

ค. กลุ่มที่มีผลกระทบต่อเนื่องไปข้างหน้าค่อนข้างน้อย ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ยา, โรงงานอุตสาหกรรมน้ำตาล, การก่อสร้างอื่น ๆ ฯลฯ

(๒) กลุ่มของกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อเนื่องไปข้างหลัง (Backward Linkage Effect)

ก. กลุ่มของกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อเนื่องไปข้างหลัง ค่อนข้างมาก ได้แก่ ผลิตภัณฑ์กระดาษ, ผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูป, เครื่องจักรไฟฟ้าและแบตเตอรี่, โรงงานกระสอบ ฯลฯ

ข. กลุ่มของกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อเนื่องไปข้างหลังระดับกลาง ก็ได้แก่ โรงงานน้ำมันปิโตรเลียม, บริการแก๊สธุรกิจ, การขนส่งสินค้า, บริการด้านโกดังสินค้า ฯลฯ

ค. กิจกรรมที่มีผลกระทบต่อเนื่องไปข้างหลังค่อนข้างน้อย ได้แก่ การป่าไม้ และก๊าซธรรมชาติ

(๓) กลุ่มของกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อเนื่องทั้งผลกระทบต่อเนื่องไปข้างหน้าและผลกระทบต่อเนื่องไปข้างหลัง (Forward and Backward Linkage Effects) ที่ค่อนข้างมากโดยเรียงลำดับดังนี้คือ การปั่นเส้นใยและการทอผ้า, ผลิตภัณฑ์กระดาษ,

ผลิตภัณฑ์ปุ๋ย, เครื่องจักรไฟฟ้าและแบตเตอรี่, กระแสไฟฟ้า, โรงกลั่นน้ำมันปิโตรเลียม, โรงงานกระสอบ, ผลิตภัณฑ์ไม้, บริการด้านโกดังสินค้า, การฟอกหนังและผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง, แก้วและผลิตภัณฑ์แก้ว, การขนส่งสินค้า, สิ่งตีพิมพ์และการพิมพ์, อาหารสำเร็จรูป และการก่อสร้างอื่น ๆ

อย่างไรก็ดี ข้อสรุปเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลกระทบต่อเนื่องดังกล่าวข้างต้น ตามหลักการแล้วจะเป็นผลกระทบต่อเนื่องของกิจการ ๓๖ สาขาของระบบเศรษฐกิจ โดยลักษณะการประกอบกิจกรรมอาจเป็นของภาคเอกชน หรือภาครัฐบาลก็ได้ แต่ในที่นี้เราจะศึกษาเพื่อหาข้อเปรียบเทียบผลกระทบต่อเนื่องของกิจการรัฐวิสาหกิจเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ดังได้กล่าวมาแล้วในเบื้องต้น

Thesis Title : The Role of Public Enterprise in Economic
 Development of Thailand : A Quantitative
 Analysis of Linkages Effect.

Name : Supanee Tuntisrisuk

Thesis Advisor : Assistant Professor Kraiyudht Dhiratayakinant,
 Ph.D.

Department : Economics

Academic Year : 1978

Abstract

The objective of this Thesis is to study the role of public enterprises in the economic Development of Thailand.

Chapter 1 investigates the rationales for the establishment of public enterprises in Thailand, Also included in this chapter are the evaluation of the goal structure, laws and official procedures regulation, the public enterprises organizational structure and operation of the public enterprises, the management and the operational control of the public enterprises.

Chapter 2 studies the approach to economic development by means of public enterprises the experience of economic development during the period (B.E 2504-2519) connected by the First - Three national development plans. Review in this chapter the policies on the development of the public enterprises as expressed in the fourth national development plan (B.E 2520-2524) are also studies.

Chapter 3 investigates the criteria for public enterprise investment. The comparison between the criteria proposes in theory

and those actually used in practice is made in this Chapter.

Chapter 4 shows the value Added contributed by the public enterprises sector and its contribution to the economic growth of Thailand

Chapter 5 analyses the linkage effects, both forward and backward, on the economy of the public enterprise sector. The analysis covers both the direct and indirect effects. In this analysis, the public enterprises in Thailand are grouped into 36 categories.

Chapter 6 Summarizes the findings of the thesis and presents recommendations bases on these findings.

The results can be summarized as follows :

(1) Groups of public enterprises that have forward linkage effect are

(a) Considerably high : Textile bleaching, electricity, oil refinery, etc.

(b) Moderate : Printing and publishing, community services, waterworks, water transport service, etc.

(c) Low : Pharmaceutical, sugar refinery, other construction, etc.

(2) Groups of public enterprises that have backward linkage effect are

(a) Considerably high : Paper products, preserved food, electrical machinery and battery, gunny bags industry, etc.

(b) Moderate : Petroleum refinery, business services, freight transportation, warehouse, etc.

(c) Low : Forestry and Natural Gas.

(3) Group of public enterprises that have both effects are, in descending order, as follows : textile bleaching, paper product, fertilizer, electrical machinery and battery, petroleum refinery, gunny bags industry, wood product, freight transportation, printing and publishing, preserved food and other construction respectively.

ญ

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ก็เพราะได้รับความร่วมมือและความอนุเคราะห์ เป็นอย่างดียิ่งจากอาจารย์หลาย ๆ ท่าน, เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดจน เจ้าหน้าที่สถาบันบริการคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย

ในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้เครื่องคำนวณเพื่อประเมินค่าทางสถิตินั้น ได้รับความ อนุเคราะห์เป็นอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมชาย ทยานยง ผู้อำนวยการสถาบันบริการ คอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิชาญ เลิศวิภาตระกูล ผู้ที่กรุณา เขียนโปรแกรมและตลอดจนการช่วยเหลือในด้านการคำนวณจนเป็นผลสำเร็จ ผู้เขียนจึงกราบ ขอบพระคุณอย่างสูง มา ณ ที่นี้ด้วย

นอกจากนี้ผู้เขียนยังตระหนักอยู่เสมอว่า รองศาสตราจารย์ ดร.วารินทร์ วงศ์หาญเขาวี ประธานกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ยงกิตพิบูล, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ วงศ์วิภานนท์ กรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไกรยุทธ ธีรตยาดีนันท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตลอดจน อาจารย์ไพศาล เล็กอุทัย ซึ่งทุก ๆ ท่านที่กล่าวนามมาล้วนแต่เป็นผู้ที่คอยให้คำปรึกษา, แนะนำ ในลักษณะที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างมาก

หากความดี อันพึงจะได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบให้แก่คุณพ่อคุณแม่ ผู้ให้กำเนิดแก่ชีวิต, ครูและอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่ข้าพเจ้า ตลอดจน สถาบันการศึกษาทุกแห่งที่ข้าพเจ้าเคยศึกษามา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันที่ประสาทความรู้ในด้านเศรษฐศาสตร์ ให้แก่ข้าพเจ้า อย่างไม่รู้กี่ที หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ยังมีข้อบกพร่องอยู่บ้าง ผู้เขียนก็จะขอน้อมรับผิดแต่เพียง ผู้เดียว

สุพรรณิ ดันติศรีสุข

๓๐ เมษายน ๒๕๒๒

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ
กิตติกรรมประกาศ
รายการตารางประกอบ
บทนำ

ง
ช
ญ
ค

 ความทั่วไป ๑
 จุดมุ่งหมายและขอบเขตของการศึกษา ๓
 วิธีการศึกษา ๔

บทที่ ๑ ลักษณะทั่วไปของรัฐวิสาหกิจในประเทศไทย

 ๑.๑ ความเป็นมาของรัฐวิสาหกิจในประเทศไทย ๕
 ๑.๒ การจัดตั้งรัฐวิสาหกิจในประเทศไทย ๖
 ๑.๓ โครงสร้างของจุดมุ่งหมาย ๘
 ๑.๔ กฎหมายและระเบียบราชการเกี่ยวกับรัฐวิสาหกิจ ๙
 ๑.๕ โครงสร้างของการจัดองค์การและการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ ๑๐
 ๑.๖ การบริหารงานของรัฐวิสาหกิจไทย ๑๑
 ๑.๗ การควบคุมการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ ๑๔

บทที่ ๒ บทบาทของรัฐวิสาหกิจที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

 ๒.๑ แนวทางของการพัฒนาเศรษฐกิจโดยยุทธวิธีของรัฐ ๑๖
 ๒.๒ สาเหตุของการใช้ยุทธวิธีพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐ โดยอาศัยรูปแบบ
 ของ "รัฐวิสาหกิจ" ๑๙
 ๒.๓ ประสิทธิภาพของการพัฒนารัฐวิสาหกิจไทยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑
 ถึงฉบับที่ ๓ (๒๕๐๔-๒๕๑๔) ๒๔
 ๒.๔ นโยบายของการพัฒนารัฐวิสาหกิจในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๔
 (๒๕๒๐-๒๕๒๔) ๒๗

บทที่ ๓ หลักเกณฑ์ในการลงทุนของรัฐวิสาหกิจ

 ๓.๑ หลักการพิจารณาในเบื้องต้นของการวินิจฉัยโครงการ ๒๔

 ๓.๒ หลักเกณฑ์การตัดสินใจลงทุนในกิจการรัฐวิสาหกิจโดยทั่วไป ๓๐

 ๓.๓ หลักเกณฑ์การตัดสินใจในการลงทุนของกิจการรัฐวิสาหกิจ ๓๒

บทที่ ๔ การประเมินความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจของรัฐวิสาหกิจไทย

 ๔.๑ ความจำเป็นเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ๓๔

 ๔.๒ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของรัฐวิสาหกิจไทย ๔๒

 ๔.๓ กำไรสุทธิและเงินรายได้ส่งรัฐของกิจการรัฐวิสาหกิจไทย ๗๐

 ๔.๔ การว่าจ้างทำงานในกิจการรัฐวิสาหกิจของไทย ๗๔

บทที่ ๕ การวิเคราะห์ผลกระทบต่อเนื่องของกิจการรัฐวิสาหกิจไทย

 ๕.๑ ความหมายของ "ผลกระทบต่อเนื่อง" ๘๖

 ๕.๒ วิธีการวัดผลกระทบต่อเนื่อง ๘๗

 ๕.๓ ผลของการวิเคราะห์ผลกระทบต่อเนื่องของกิจการรัฐวิสาหกิจไทย ๑๐๓

บทที่ ๖ สรุปและข้อเสนอแนะ

 สรุป ๑๒๑

 ข้อเสนอแนะ ๑๒๔

บรรณานุกรม

ประวัติการศึกษา

รายการตารางประกอบ

	หน้า
ตารางที่ ๔.๑	๔๐
การแบ่งแยกกลุ่มประเทศซึ่งมีระดับการพัฒนาที่ต่างกัน	
๔.๒	๔๓
ผลิตภัณฑ์ประชาชาติโดยเฉลี่ยต่อคน ในช่วงปี	
(พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๑๔)	
๔.๓	๔๗
ผลผลิตเฉลี่ยต่อคนในราคาตลาดและราคาคงที่, การเปลี่ยนแปลงรายได้	
เฉลี่ยต่อคน, ผลผลิตที่แท้จริงเฉลี่ยต่อคน	
๔.๔	๕๔
มูลค่าเพิ่มของกิจการรัฐวิสาหกิจไทย พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๒๑	
๔.๕	๖๕
การเปรียบเทียบมูลค่าเพิ่มของกิจการรัฐวิสาหกิจแต่ละสาขากับสาขา	
การผลิตที่ปรากฏในผลิตภัณฑ์ประชาชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๒๑	
๔.๖	๗๐
เปรียบเทียบอัตราการเจริญเติบโต (Growth rate) ของมูลค่าเพิ่ม	
ของกิจการรัฐวิสาหกิจและอัตราการเจริญเติบโตของรายได้ประชาชาติ	
ในช่วง ๒๕๐๔-๒๕๑๔	
๔.๗	๗๓
กำไรสุทธิของกิจการรัฐวิสาหกิจโดยแบ่งแยกเป็นสาขา พ.ศ. ๒๕๐๑-๒๕๒๑	
๔.๘	๗๖
เงินรายได้ของแต่ละรัฐวิสาหกิจนำส่งรัฐ เมื่อปี ๒๕๐๑-๒๕๒๐	
๔.๙	๘๐
การว่างงานในกิจการรัฐวิสาหกิจแต่ละสาขา ช่วงปี พ.ศ.	
๒๕๑๒-๒๕๒๑	
๔.๑๐	๑๐๔
ผลกระทบต่อเนื่องไปข้างหน้า (Forward Linkage Effect)	
ของกิจการรัฐวิสาหกิจไทยโดยแยกเป็นสาขา	
๔.๑๑	๑๑๐
ผลกระทบต่อเนื่องไปข้างหลัง (Backward Linkage Effect)	
ของกิจการรัฐวิสาหกิจไทย	
๔.๑๒	๑๑๖
การจัดลำดับความมากน้อยของผลกระทบต่อเนื่องไปข้างหน้า, ผลกระทบ	
ต่อเนื่องไปข้างหลัง และผลกระทบในแง่รวม	